

OPONENTSKÝ POSUDEK DISERTAČNÍ PRÁCE

VZTAH MEZI KRESBOU A TEMPERAMENTEM DÍTĚTE

Mgr. Simona Juříčková

DPS Pedagogika na Pedagogické fakultě UP v Olomouci

Oponentský posudek zpracovala:

Doc. PaedDr. Miluše Rašková, Ph.D.

Pracoviště: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta

Katedra primární pedagogiky

1 Zhodnocení významu disertace

Tematika posuzované disertační práce je zaměřena na velmi specifickou problematiku, která směřuje k využití psychologických poznatků v pedagogické práci učitele na 1. stupni základní školy (tj. v primární škole). Význam tématu disertace lze spatřovat právě ve snaze doktorandky propojit poznatky psychologie a pedagogiky pro aplikaci do školní praxe v primární škole. Přikláním se k názoru autorky disertační práce, která uvedla (s.8): „*I přesto, že dětskou kresbou se z diagnostického pohledu zabývá především psychologie, nevidíme důvod, proč nevyužít možnost jejím prostřednictvím lépe poznat osobnost žáka a získané informace využít ke zkvalitnění výchovně vzdělávacího procesu.*“

Prostřednictvím své disertační práce se doktorandka pokusila přispět k tvorbě ucelenějšího teoretického přehledu o dětské kresbě a temperamentu dítěte mladšího školního věku v pedagogické praxi, získat poznatky v oblasti vztahů mezi kresbou a temperamentem dítěte a rozšířit tak rovinu pedagogického poznání.

2 Struktura disertační práce, její formální úprava a jazyková úroveň

Předložená disertační práce je standardně strukturovaná. V úvodu je uveden její základní výzkumný cíl a popsána její struktura. V úvodu je objasněno, proč se doktorandka ve své výzkumné činnosti zaměřila z hlediska temperamentu pouze na jednu dimenzi (tj. dimenzi extraverze). V úvodu je také zdůvodněn výběr rysů temperamentu z hlediska námětů dětské kresby (pouze v kresbě lidské postavy).

Teoretická i empirická část je v obsahu disertační práce i v jejím textu řádně označena. Teoretická část disertační práce obsahuje na 92 stranách teoretická východiska, která jsou předmětem disertace. Doktorandka se opírá o studium relevantní literatury včetně osmi internetových zdrojů. V celém textu disertační práce průběžně uvádí odkazy na použitou literaturu. Odkazy na citace jsou uvedeny aktuálně na příslušných stranách tzv. pod čarou.

Empirická část obsahuje na 122 stranách textu čtyři hlavní kapitoly včetně dílčích podkapitol. Disertační práce dále obsahuje seznam použitých pramenů a literatury, seznamy tabulek, grafů, obrázků a seznam příloh.

Celkový rozsah disertační práce zahrnuje 243 stran textu. Struktura celého textu je přehledná, logicky uspořádaná a odpovídá požadavkům jazykové úrovně. Rozsahem

teoretické i empirické části je disertační práce jako celek proporčně přiměřená, i když je empirická část oproti teoretické navýšená o 30 stran. Strukturu disertační práce i její formální úpravu považuji za zdařilou.

3 Postup řešení problému, použité metody a splnění stanoveného cíle

V disertační práci doktorandka zpracovala postup řešení problému opět standardním způsobem, a to prostřednictvím uvedených teoretických východisek ke zvolenému tématu disertace a popisu výzkumu s jeho výsledky a diskusí. V teoretické části disertační práce doktorandka vymezila vybrané pojmy a uvedla je v kontextu školní edukace. Empirická část disertační práce prezentuje výzkum, který byl zaměřen na zjištění, zda a v jaké míře se intenzita vybrané dimenze temperamentu (extraverze) promítá do stanovených znaků v kresbě lidské postavy. Výběr metodiky výzkumu považuji za adekvátní. Ve výzkumu byly použity 3 výzkumné metody, z toho 2 standardizované (dotazník B-J.E.P.I., Bender-Gestalt test – kresebný test). Třetí z použitých metod (kresba lidské postavy) byla nestandardizovaná a byla řádně popsána a zdůvodněna. Jako výzkumné metody pro popis a analýzu dat byly využity statistické metody.

Při popisu etapizace pedagogického výzkumu je patrné, že se doktorandka snažila pečlivě dodržet doporučené schéma, což je žádoucí a potěšitelné. Uvedla podrobně charakteristiku a metodiku výzkumu, prezentovala výsledky a etapizaci pedagogického výzkumu uzavřela diskusí k výsledkům. Součástí výzkumu byl také realizovaný předvýzkum, jehož průběh a výsledky jsou popsány v samostatné podkapitole.

Hlavní cíl disertační práce i cíle dílčí byly jasně a konkrétně stanoveny a také splněny. Dílčí cíle související s teoretickou částí disertační práce byly zaměřeny na definování základních pojmů, na vymezení problematiky dětské kresby a temperamentu v oblasti pedagogiky, na vytvoření ucelené teoretické koncepce o problematice temperamentu a dětské kresby se zřetelem na využitelnost poznatků v pedagogické praxi. Výzkumný cíl byl naplněn prostřednictvím realizace pedagogického výzkumu. V rovině dílčích cílů byl výzkum zaměřen na posouzení grafomotorické schopnosti žáků, na vytvoření metody pro hodnocení znaků temperamentu v kresbě lidské postavy, dále na posouzení závislosti mezi hodnotami extraverze a výskytem stanovených formálních a obsahových znaků v kresbě lidské postavy, na posouzení závislosti mezi hodnotami extraverze a barevným zpracováním kresby lidské postavy, na vymezení znaků, jejichž výskyt je závislý na hodnotách extraverze a na stanovení možností pro využití výsledků výzkumu v pedagogickém procesu.

Věcné připomínky oponentky k disertační práci:

Již v Úvodu disertační práce mohla doktorandka uvést nejen hlavní cíl celé disertační práce, ale i všechny cíle dílčí, které jsou až následně uvedeny v jednotlivých částech práce. Pro preciznější popis v přípravné fázi výzkumu bych očekávala zařazení přehledného vymezení jednotlivých druhů proměnných a vztahů mezi nimi i důkladnější zdůvodnění stanovených hypotéz. Pro přehlednost mohly být všechny použité výzkumné metody shrnuty do tabulky a uvedeny v kapitole věnované metodice výzkumného šetření. V samostatné kapitole či závěru disertační práce mohla doktorandka konkretizovat přínos své práce pro pedagogickou teorii a praxi nikoliv pouhou deklarací možností, nýbrž mohla k uvedeným deklaracím předložit vlastní náměty či návrhy např. u tvrzení (s. 229), že výzkumná zjištění se mohou stát podkladem pro tvorbu diagnostického nástroje nebo k možnostem realizace dalších výzkumů. Doktorandka mohla také vytvořit např. konkrétní návrh určitých doporučení pro učitele k využití zkoumané problematiky ve školské praxi.

Výraz „mateřská školka“ (s. 221) se v pedagogice nepoužívá, oficiálně je stanoven pojem mateřská škola.

4 Stanovisko k výsledkům a k přínosu disertační práce

Výsledky disertační práce jsou původní, konkrétní a přínosné v tom, že umožnily přispět k tvorbě ucelenějšího teoretického přehledu o dětské kresbě a temperamentu dítěte mladšího školního věku v pedagogické praxi a umožnily získat nové poznatky v oblasti vztahů mezi kresbou a temperamentem dítěte. Výsledky disertační práce rozšířily rovinu pedagogického poznání a ukázaly na možnost propojení poznatků psychologie a pedagogiky, jež lze uplatnit v pedagogické činnosti učitele v primární škole.

5 Vyjádření k publikacím překladatelky disertační práce

Z vlastní uvedené publikační i recenzní činnosti je zřejmé, že se doktorandka v průběhu svého doktorského studia zaměřovala na problematiku zvoleného tématu disertační práce, ale domnívám se, že některé z uvedených publikací souvisejí s tématem disertační práce jen okrajově.

Podle uvedených zdrojů doktorandka publikovala samostatně celkem 9 příspěvků (z toho 3 příspěvky ve sbornících z konferencí, 3 příspěvky v tištěných pedagogických časopisech a 3 příspěvky v pedagogických časopisech s dostupností na internetu) a recenzovala 3 publikace.

6 Námety a otázky k rozpravě při obhajobě disertační práce

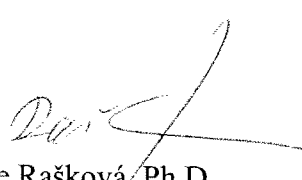
1. Byly v uplynulých letech realizovány nějaké významné výzkumy v oblasti tématu disertace? Jaké nové výzkumné poznatky případně přinesly?
2. Jakým způsobem a do jaké míry je zastoupena tematika disertace v zahraniční literatuře, zahraničních výzkumech případně v zahraniční školské praxi?

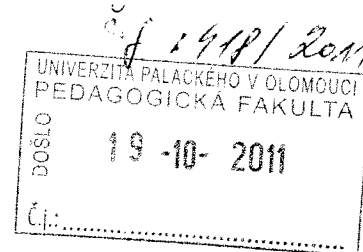
7 Stanovisko oponentky disertační práce

Předloženou disertační práci Mgr. Simony Juříčkové považuji za zdařile a pečlivě zpracovanou, výše uvedené věcné připomínky výrazným způsobem nesnižují její kvalitu. Disertační práce splňuje základní parametry, které jsou kladeny na písemné práce tohoto druhu, z tohoto důvodu ***disertační práci doporučuji k obhajobě.***

Po úspěšné obhajobě s přihlédnutím ke splnění všech stanovených požadavků ***navrhuji udělit doktorandce titul philosophiae doctor (Ph.D.) ve vědním oboru Pedagogika.***

V Olomouci 31. 8. 2011

Doc. PaedDr. Miluše Rašková, Ph.D.
oponentka disertační práce

OPONENTSKÝ POSUDEK

na disertační práci Mgr. Simony Juříčkové

„Vztah mezi kresbou a temperamentem dítěte.“

Oponent: Doc. PhDr. Jan Lašek, CSc. Katedra pedagogiky a psychologie Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové

Autorka si pro svoji práci zvolila velmi zajímavé a prakticky využitelné téma; ve své práci využívá dvou klasických metod psychologické diagnostiky jedince (diagnostika dětské kresby a zjišťování temperamentových dimenzí jedince) a spojení těchto metod lze chápat jako originální a přinášející řadu významných dat.

Předložená disertační práce Mgr. Juříčkové se dělí v teoretické části na pět základních a detailně zpracovaných kapitol; čtenář zde dostává nové i klasické a přehledně a čitelně uspořádané informace, tvořící organický celek. Tuto část práce lze hodnotit velmi kladně: čtenář dostává soubornou, moderní a zevrubnou informaci. Je třeba zde vyzdvihnout především kapitolu pátou (což nijak nesnižuje kvalitu kapitol dalších!), zabývající se temperamentem žáka v kontextu školního prostředí a důraz na implicitně vnímaný, ale ne vždy akcentovaný vztah temperamentu žáka a učitele.

Autorka ve výše uvedené části práce čerpala z velkého a reprezentativního množství pramenů našich i zahraničních (121 titulů, z toho 18 cizojazyčných), které jsou vesměs vydány v nedávné době. Široce pojatý teoretický základ práce přináší informace velmi dobrý základ pro další směřování práce v empirické části.

Empirická část nese znaky velmi dobrých znalostí metodologie i statistického zpracování; zvolené diagnostické metody mají v psychologii své nezastupitelné místo a jsou velmi často využívány. Jejich spojení přineslo řadu velmi zajímavých a v praxi školy využitelných výsledků. Předložená reliabilita metod hovoří o dobře zvoleném postupu.

Autorka pracuje v této části s dostatečně velkým počtem respondentů: 264, resp. 142 žáků 4. ročníků základních škol a 57 pedagogů, specializovaných na tento věk žáků. Volba věkové kategorie respondentů je rovněž velmi šťastná: v této době děti žijí v období relativního „klidu“, o který je později připraví puberta a jsou tedy schopny výkonů, které jsou dále zpracovatelné.

Autorka stanovuje 3 výzkumné problémy, 30 výzkumných otázek a stanovuje řadu nulových, resp. alternativních hypotéz. Zde ukazuje svoji metodologickou zdatnost a jistou pokoru, pro podobný druh práce velmi nutnou. Hypotézy pak testuje adekvátními statistickými postupy.

Získaná data podrobuje velmi detailní analýze, snaží se nacházet souvislosti a vyústění. Umísťuje je do přehledných tabulek a grafů. Práce je doplněna řadou kreseb dětí.

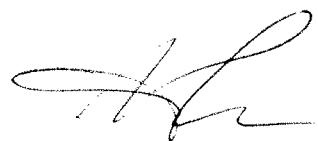
Rozdíly mezi extra a introvertními žáky v kresbě jsou nové, velmi zajímavé a využitelné nejen v praxi psychologů, ale i učitelů, k čemuž ostatně celá práce směřuje. Lze než souhlasit s autorkou v tom, že získaná data by měla být podkladem pro vytvoření prakticky využitelného diagnostického nástroje, který by učiteli zjemnil jeho pedagogickou diagnostiku a doplnil pohled na žáka, získaný jeho obvyklými prostředky.

Celá práce je členěna přehledně, napsaná srozumitelně, je prosta překlepů a nepřesností a svědčí o celkové péči, věnované tématu i jeho textovému zpracování.

Otázky oponenta:

- 1. Lze chápat získané diagnózy temperamentu u desetiletých žáků jako již konečné?*
- 2. Autora hovoří o nevyhraněných temperamentech: co všechno může působit na případné pozdější vyhranění některým směrem?*

Závěr: Autorka prokázala schopnost samostatné tvůrčí práce; práce plně odpovídá požadavkům, předepsaným pro disertační práce. **Doporučuji, aby na základě obhajoby disertační práce byl Mgr. Juříčkové udělen titul PhD.**

Hradec Králové dne 22.9.2011

Doc. PhDr. Jan Lašek, CSc.

Katedra pedagogiky a psychologie

Pedagogické fakulty UHK Hradec Králové.